

واحد یادگار امام خمینی (ره)

تاریخ روابط ایران و ایتالیا

(مناسبات سیاسی و فرهنگی)

(۱۳۵۷-۱۳۲۰)

دکتر عمادالدین فیاضی

استادیار تاریخ دانشگاه آزاد

اسلامی واحد یادگار امام خمینی (ره)

سال ۱۳۹۳

سرشناسه	فیاضی، عمادالدین، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ روابط ایران و ایتالیا (مناسبات سیاسی - فرهنگی ۱۳۲۰-۱۳۵۷) /
	تالیف عمادالدین فیاضی.
مشخصات نشر	تهران : دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام خمینی (ره)، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۴۰۳ ص.: جدول .
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۳۱۹۱-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیها
یادداشت	کتابنامه .
موضوع	ایران -- روابط خارجی -- ایتالیا
موضوع	ایتالیا -- روابط خارجی -- ایران
موضوع	ایران -- روابط فرهنگی -- ایتالیا
موضوع	ایتالیا -- روابط فرهنگی -- ایران
موضوع	ایران -- روابط خارجی -- ۱۳۲۰ - ۱۳۵۷
موضوع	ایران -- روابط فرهنگی -- ۱۳۲۰ - ۱۳۵۷
شناسه افزوده	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام خمینی (ره)
رده بندی کنگره	DSR ۱۳۹ / الف ۱۳۹۱۹۳ / ۹۹
رده بندی دیویی	۳۳۷ / ۵۵۰۴۵
شماره	۲۹۰۸۲۵۰
کتابشناسی ملی	

عنوان: تاریخ روابط ایران و ایتالیا (مناسبات سیاسی- فرهنگی ۱۳۲۰-۱۳۵۷)

مولف : دکتر عمادالدین فیاضی

ویراستار ادبی: یوحنا فیاضی

طراح جلد: دکتر علی یزدی نژاد

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۳۱۹۱-۸

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳

چاپ: اول

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی (ره)

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

حق چاپ محفوظ و متعلق به ناشر است.

تشکر و قدردانی

در طی مراحل پژوهش و تحقیق از کمک‌های شایان توجه همکاران دانشگاهی دکتر احمد نقیب زاده و دکتر تنهان ناصری بهره جستیم، که جا دارد از لطف و محبت ایشان سپاسگزاری بنماییم، در فراهم آمدن آنچه در این کتاب تقدیم دوستداران پژوهش می‌شود از مساعدت‌ها و همکاری‌های بی‌شائبه مسئولین و کارکنان آرشیوهای مراکزی چون مرکز اسناد دیپلماسی وزارت امور خارجه، روزنامه کیهان خانم گرگانی روزنامه اطلاعات بهروز طیرانی، سازمان اسناد و کتابخانه ملی مسعود اسماعیل حسینی، کتابخانه و آرشیو خبرگزاری جمهوری اسلامی خانم ریاضی و عباس رحمانی به شیوه‌ای گسترده سود بردم که جای تشکر و قدردانی فراوان دارد، تاپ این اثر با محبت‌ها و پشتکار سرکار خانم معصومه فیاضی میسر گردید، زحمت بازخوانی و ویراستاری متن کتاب با سرکار خانم یوحنا فیاضی و طرح روی جلد و صفحه‌بندی کتاب نیز به سفارش دوست دانشمند و فرهیخته جناب آقای دکتر علی یزدی‌نژاد مدیر محترم انتشارات میرماه صورت گرفت که جای بسی درود و سپاس دارد.

همچنین در همین جا از مساعدت‌های معاونت محترم پژوهشی و همکارانشان و مسئولین محترم واحد انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (ره) شهرری که در جهت انتشار این کتاب مرا مرهون محبت خویش نمودند تقدیر می‌گردد. این کتاب را به همسرم به پاس همه خوبی‌هایش و سه فرزندم علی، عارفه و حنانه که هستی من در پیوند با آنها قرار دارد تقدیم می‌کنم.

دکتر عمادالدین فیاضی

پاییز ۱۳۹۳ خورشیدی

مقدمه	۱۱
منابع کتاب	۱۶
فصل اول: تگاهی اجمالی به تاریخچه مناسبات ایران و ایتالیا از آغاز تا پایان دوره رضاشاه	۲۱
۱- روابط ایران و ایتالیا در دوران باستان	۲۱
۲- روابط ایران و ایتالیا پس از اسلام تا آق قویونلوها	۲۳
۳- روابط ایران و دولت شهرهای ایتالیایی از آق قویونلوها تا پایان عصر صفویه	۲۷
۴- روابط ایران و دولت شهرهای ایتالیایی از پایان صفویه تا پایان عصر قاجار	۳۵
روابط ایران و ایتالیا در عصر رضا شاه	۴۰
فصل دوم: چشم‌اندازی بر سیاست خارجی ایتالیا و ایران پس از جنگ جهانی دوم و علل نزدیکی دو کشور به یکدیگر	۴۹
الف: محورهای سیاست خارجی ایتالیا و جایگاه ایران در آن	۴۹
۱- موقعیت جغرافیایی و جغرافیای سیاسی ایتالیا	۴۹
۲- اهمیت راهبردی ایتالیا در منطقه	۵۰
۳- نگاهی به نیازهای اساسی و عینی ایتالیا	۵۲
۴- اهداف سیاست خارجی و منافع ملی	۵۴
۵- سیاست خارجی ایتالیا پس از جنگ جهانی دوم	۵۶
۶- ویژگی‌های سیاست خارجی ایتالیا در قبال مدیترانه، خاورمیانه و ایران	۵۷
ب: تگاهی به سیاست خارجی ایران در عصر محمدرضاشاه	۵۹
۱- قرار گرفتن ایران در اردوگاه غرب	۵۹
۲- جایگاه ایتالیا در سیاست خارجی ایران عصر محمدرضا شاه	۶۴
فصل سوم: روابط سیاسی ایران و ایتالیا (۱۳۲۰ - ۱۳۵۷ ش / ۱۹۷۹ - ۱۹۴۱ م)	۶۹
الف - روابط سیاسی ایران و ایتالیا در طی جنگ جهانی دوم ۱۳۲۰ - ۱۳۲۳ ش	۶۹
۱- اشغال ایران توسط متفقین و اخراج کارشناسان آلمانی و ایتالیایی	۶۹
۲- تعطیلی سفارت ایتالیا و واگذاری حفاظت منافع آن کشور در ایران	۷۳

- ۳- پیامد قطع روابط سیاسی و اقتصادی ایتالیا با ایران در طی جنگ جهانی دوم..... ۷۵
- ب: روابط سیاسی ایران و ایتالیا در دهه ۱۳۲۳-۱۳۳۳ ش..... ۸۱
- ۱- اوضاع کلی دو کشور در این مقطع..... ۸۱
 - ۲- برقراری نخستین روابط سیاسی پس از جنگ تا اعزام نخستین سفیر ایران به رم..... ۸۴
 - ۳- قضیه فروش جو به ایتالیایی ها..... ۸۸
 - ۴- ملی شدن نفت ایران و ایتالیایی ها..... ۹۴
- ج: روابط سیاسی ایران و ایتالیا در دهه ۱۳۳۳ تا ۱۳۴۳ ش (۱۹۵۵ تا ۱۹۶۵ م)..... ۱۱۶
- ۱- اوضاع کلی دو کشور در این مقطع و چشم انداز روابط در دهه ۳۳ تا ۴۳..... ۱۱۶
 - ۲- ادامه همکاری های نفتی ایران و ایتالیا پس از کودتا..... ۱۲۰
 - ۳- امضای قرارداد مغایر با کنسرسیوم و چالش های سیاسی با قدرتهای بزرگ..... ۱۲۳
 - ۵- سفر رئیس جمهور ایتالیا به ایران (بازتاب ها و نتایج آن)..... ۱۲۹
 - ۶- سفر شاه به ایتالیا و بازتاب ها و نتایج آن..... ۱۳۲
 - ۷- توجه خاص سرمایه گذاران بزرگ ایتالیایی به برنامه های عمرانی ایران..... ۱۳۳
 - ۸- محدود شدن روابط سیاسی دو کشور بین سال های ۱۳۳۹ تا ۱۳۴۳..... ۱۳۴
- د: روابط سیاسی ایران و ایتالیا در دهه ۱۳۴۳-۱۳۵۳ ش (۱۹۶۵-۱۹۷۵ م)..... ۱۳۷
- ۱- دورنمای کلی دو کشور در این مقطع..... ۱۳۷
 - ۲- سفر وزیر امور خارجه ایتالیا به ایران و نتایج این سفر..... ۱۴۱
 - ۳- سفر وزیر امور خارجه ایتالیا و ایران به کشورهای یکدیگر (نتایج و دستاوردها)..... ۱۴۲
 - ۴- تشکیل کمیته ایرانی نجات ونیز (اهداف و روند فعالیت ها)..... ۱۴۶
 - ۵- دومین مسافرت «آلدومورو» وزیر خارجه ایتالیا به ایران (نتایج و دستاوردها)..... ۱۴۹
- هـ: روابط سیاسی ایران و ایتالیا در سال های ۱۳۵۳-۱۳۵۷ ش (۱۹۷۵-۱۹۷۹ م)..... ۱۵۲
- ۱- دورنمای کلی دو کشور در سال های ۱۳۵۳-۱۳۵۷ ش (۱۹۷۵-۱۹۷۹ م)..... ۱۵۲
 - ۲- ادامه همکاری های نفتی ایران و ایتالیا..... ۱۵۷
 - ۳- سفر رئیس جمهور ایتالیا به ایران (تحلیل نتایج و دستاوردها)..... ۱۵۸
 - ۴- مهم ترین مسائل سیاسی سال ۵۴ در روابط دو کشور..... ۱۶۱
 - ۵- مسافرت های رسمی و غیررسمی شخصیت های ایرانی و ایتالیایی به کشورهای یکدیگر بین سال های ۵۲-۵۴..... ۱۶۳
 - ۶- روابط سیاسی ایران و ایتالیا در سال ۱۳۵۵..... ۱۶۷

۷- روابط سیاسی ایران و ایتالیا در سال ۱۳۵۶.....	۱۷۱
۸- تهاجم به سفارت ایران در رم.....	۱۷۲
۹- فهرست مسافرت مقامات ایرانی و ایتالیا به کشورهای یکدیگر در سال‌های ۵۶ و ۵۷.....	۱۷۵
۱۰- روابط سیاسی ایران و ایتالیا در سال ۱۳۵۷.....	۱۸۲
فصل چهارم: روابط فرهنگی ایران و ایتالیا (۱۳۵۷ - ۱۳۲۰).....	۱۸۷
مقدمه‌ای بر پیشینه روابط فرهنگی ایران و ایتالیا و اهمیت آن.....	۱۸۷
الف: روابط فرهنگی ایران و ایتالیا در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم تا سال ۱۳۳۳.....	۲۰۱
۱- نخستین چالش منفی در روابط فرهنگی دو کشور.....	۲۰۱
۲- تقاضای ایران در اعزام متخصصین ایتالیایی به کشور.....	۲۰۳
۳- تحقیق در آثار کتابخانه قدیمی واتیکان توسط عباس اقبال.....	۲۰۶
۴- نخستین عهدنامه فرهنگی ایران و ایتالیا (سال ۱۳۲۹ ش).....	۲۰۸
۵- علاقه‌مندی و توجه به فرهنگ و تمدن ایرانی.....	۲۰۸
۶- آغاز بورس‌های تحصیلی ایتالیا به دانشجویان ایرانی.....	۲۱۱
ب: روابط فرهنگی ایران و ایتالیا در دهه ۱۳۳۳ - ۱۳۴۳ ش.....	۲۱۵
۱- مقدمه‌ای بر روابط فرهنگی ایران و ایتالیا در سال‌های ۳۳ - ۴۳.....	۲۱۵
۲- پیشنهادات نصرالله فلسفی در خصوص بسط روابط فرهنگی دو کشور.....	۲۱۶
۳- بورس‌های تحصیلی دو کشور در دهه ۴۳ - ۳۳.....	۲۱۸
۴- موافقتنامه‌ها و قراردادهای فرهنگی ایران و ایتالیا در دهه ۴۳ - ۳۳.....	۲۲۴
۵- تأسیس انجمن فرهنگی ایران و ایتالیا.....	۲۳۰
۶- ارتباطات هنری ایران و ایتالیا در دهه ۳۳ تا ۴۳.....	۲۳۱
۷- نگاهی گذرا به مسافرت‌های اساتید، دانشمندان و دانشجویان دو کشور به کشورهای یکدیگر (۳۳ - ۴۳).....	۲۴۰
۸- گسترش زبان و ادبیات فارسی در ایتالیا (دهه ۴۳ - ۳۳).....	۲۴۳
۹- مسابقات فرهنگی و ادبی میان ایران و ایتالیا.....	۲۴۸
۱۰- باستان‌شناسان ایتالیایی در ایران (دهه ۳۳ - ۴۳).....	۲۵۰
ج: روابط فرهنگی ایران و ایتالیا در دهه ۱۳۵۳ - ۱۳۴۳.....	۲۵۷
۱- نگاهی به روابط فرهنگی ایران و ایتالیا در دهه ۵۳ - ۴۳.....	۲۵۷
۲- بررسی فعالیت‌های انجمن فرهنگی ایران و ایتالیا طی سال‌های ۵۳ - ۴۳.....	۲۵۸

۳- بررسی ارتباطات هنری ایران و ایتالیا در دهه ۵۳-۴۳.....	۲۶۶
۴- نگاهی به تاریخچه و فعالیت‌های موسسه ایتالیایی فرهنگی "ایزمتو" (I. S. M. E. O) در ایران.....	۲۷۴
۵- همکاری‌های باستان‌شناسی ایران و ایتالیا (دهه ۵۳-۴۳).....	۲۸۷
۶- بررسی قراردادهای همکاری‌های فرهنگی ایران و ایتالیا (در دهه ۵۳-۴۳).....	۲۹۴
۷- بررسی مراکز ایران‌شناسی و تدریس زبان فارسی در ایتالیا (در دهه ۵۳-۴۳).....	۲۹۷
۸- کنفرانس‌ها و فعالیت‌های فرهنگی مربوط به ایران در ایتالیا (دهه ۵۳-۴۳).....	۳۰۷
۹- همکاری‌های رسانه‌ای ایران و ایتالیا در دهه ۵۳-۴۳.....	۳۱۹
۱۰- بورس‌های تحصیلی میان ایران و ایتالیا (۵۳-۴۳).....	۳۲۱
۵: روابط فرهنگی ایران و ایتالیا در سال‌های ۱۳۵۳-۱۳۵۷.....	۳۲۶
۱- مقدمه روابط فرهنگی ایران و ایتالیا در سال‌های ۵۳-۵۷.....	۳۲۶
۲- ادامه فعالیت‌های انجمن فرهنگی ایران و ایتالیا (۵۷-۵۳).....	۳۲۷
۳- بررسی روابط هنری ایران و ایتالیا در سال‌های ۵۳-۵۷.....	۳۳۷
۴- ادامه فعالیت‌های باستان‌شناسی ایتالیایی‌ها در ایران (۵۳-۵۷).....	۳۴۲
۵- چاپ کتب، نشریات و مجموعه مقالات (۵۳-۵۷).....	۳۴۵
۶- گزارشی از کنفرانس‌ها، کنگره‌ها و سخنرانی‌های برگزار شده (۵۳-۵۷).....	۳۴۸
۷- بررسی بورس‌های تحصیلی ایران و ایتالیا در سال‌های ۵۷-۵۳.....	۳۵۳
۸- روابط رسانه‌ای ایران و ایتالیا (۵۷-۵۳).....	۳۵۹
۹- همکاری‌های خبرگزاری‌های رسمی ایران و ایتالیا.....	۳۶۱
۱۰- گسترش کرسی‌های زبان و ادبیات فارسی در ایتالیا (۵۷-۵۳).....	۳۶۵
نتیجه.....	۳۶۹
کتابنامه.....	۳۷۷

مقدمه

بررسی رویدادها و جریان‌های سیاسی نیم قرن اخیر و ترسیم روشن و مستندی از زوایای پنهان تاریخ معاصر ایران، پروژه مقطع تاریخی مورد بحث یک ضرورت مهم سیاسی و اجتماعی است. تاریخ ملت‌ها در واقع سند اعتبار و گنجینه هویت آن‌ها است. همه رویدادها، فراز و نشیب‌ها، پیروزی‌ها، شکست‌ها، شرمساری‌ها و... در لابلای صفحات تاریخ حضور دارند. بدین سان تاریخ، یک جریان مستمر است و همچون رودخانه‌ای خروشان که از قرون و اعصار گذشته به حرکت درآمده، توالی خود را به زمان حال پیوند می‌دهد و همچنان به پیش می‌رود.

ادوار مختلف تاریخی و اشخاص با عملکردهای گوناگون را نمی‌توان به خاطر خرسندی یا ناخرسندی این و آن یا فلان گرایش سیاسی و مذهبی از بستر تاریخ زدود، ما بخواهیم یا نخواهیم، این اعصار و افراد و عملکردهایشان در جریان تاریخ حضور داشته و نقش آفرین بودند، آنان اثراتی از دوران خویش به جا گذاشتند که نمی‌توان آن‌ها را نادیده گرفت. هیچ خبری از تاریخ حذف شدنی نیست، هیچ قدرتی در جهان قادر به فراموشی و محو تاریخ نمی‌باشد. تاریخ همه تلاش‌هایی را که سعی دارد فرایند حقایق را از مسیر طبیعی خود منحرف کند، به کنار نهاده و به راه خود ادامه خواهد داد.

علاقه و توجه به تحولات ایران در عصر حاضر، علاقه و توجهی است که در سال‌های اخیر بنیانی اساسی یافته است و این امر باعث اهمیت موضوع مورد بحث می‌شود، بی شک یکی از بنیادی‌ترین مباحث تاریخ معاصر ایران موضوع روابط خارجی است. درست است که این موضوع در آثار و منابع اختصاصی مربوط به ایران به نحوی کلی یا جزئی ممکن است مورد بررسی قرار گرفته باشد، اما اهمیت موضوع چنان است که ضرورت مطالعات مستمر، پیرامون این بخش بزرگ، از تاریخ معاصر ایران را در نزد تاریخ نگاران و مشتاقان تاریخ سرزمین ما امری مسلم می‌نماید.

بررسی دقیق و شناخت صحیح روابط خارجی یک کشور، در مقاطع گوناگون تاریخ، با جهان خارج، می‌تواند موجب ارائه الگوهای درست برای برنامه ریزی جهت سیاست خارجی آینده گردد. بدین معنی که بررسی نقاط قوت و ضعف روش‌های سیاسی اتخاذ شده توسط سیاستمداران در تاریخ گذشته می‌تواند در همان حال که واقعیت‌های تاریخی آن دوران را روشن می‌سازد، در پیشبرد اهداف درازمدت امروز نیز موثر واقع شود، در حقیقت موشکافی حوادث یک برهه خاص از تاریخ، اگرچه در ظرف زمانی خاص خود سنجیده می‌شود ولی به عنوان یک اصل مسلم، راهنمای عملکرد آینده خواهد بود.

هدف از نگارش این کتاب ارزیابی یک دوره حساس از تاریخ روابط بین‌المللی ایران است که به عقیده بسیاری، در حوادث و روابط بعدی ایران نقش مهمی ایفا کرده است.

این پژوهش که تحت عنوان «بررسی روابط سیاسی و فرهنگی ایران و ایتالیا از سال ۱۹۴۲ م تا ۱۹۷۹ م (۱۳۲۰ ه. ش تا ۱۳۵۷ ه. ش) انجام شده است به منظور پر کردن یکی از خلاءهای اساسی موجود در مطالعات تاریخ دیپلماسی دو کشور ارائه می‌گردد.

شاید در میان مناسباتی که ایران، از ابتدای تشکیل دولت و حکومت، با سایر کشورهای جهان داشته است روابط با ایتالیا به دلایل مختلف از اهمیت و جایگاه ویژه و فوق‌العاده‌ای در میان روابط با سایر کشورهای عالم برخوردار است.

اگر یکی از موارد اهمیت روابط کشورها با یکدیگر را بحث قدمت و دیرینگی بدانیم، باید گفت روابط ایران و ایتالیا از بیشترین قدمت در تاریخ مناسبات ایران برخوردار است. این دیرینگی تا جایی است که برخی محققین تاریخ، مناسبات ایران و ایتالیا را مطابق و مترادف با تاریخ مناسبات شرق و غرب در جهان می‌دانند. بر اساس اسناد و مدارک موجود می‌توان گفت، تاریخ روابط دو کشور قدمتی به درازای بیش از ۲۰ قرن دارد، بیست قرنی که این دو کشور را یکی نماینده فرهنگی و تمدنی شرق و دیگری را نماینده فکری و تمدنی غرب قرار داده است.

نکته در خور توجه این است که هر دو کشور از نظر موقعیت خاص جغرافیایی، ژئوپلیتیکی و سوق الجیشی در جایگاه رفیعی قرار دارند و هر کدام از آنها در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی سخت تأثیرگذار بوده و هستند، واقع شدن ایتالیا در منطقه مدیترانه به دلیل پیوستگی اش با مسائل خلیج فارس همواره منطقه‌ای بوده که تهدیدی برای آرامش جهان محسوب می‌شده است. از زمان تسلط امپراطوری بیزانس بر سراسر مدیترانه تا نابودی آن توسط سلطان عمر فاتح تا پس از جنگ جهانی دوم

و تا عصر حاضر، همواره نگاه تیزبین سیاستمداران و قدرتهای جهانی را به این نقطه حساس معطوف داشته است.

موقعیت ایران نیز، از لحاظ جغرافیایی و سوق الجیشی از قدیم الایام به آن اهمیت وصف‌ناپذیری بخشیده است. ایران از نظر جغرافیایی مابین منطقه فرهنگی خاور دور و منطقه فرهنگی آسیای مدیترانه‌ای قرار دارد و همواره نقش یک واسطه و یک پل طبیعی را از نظر مبادلات بازرگانی و فرهنگی داشته است.

در واقع ایران در بین دو منطقه عظیم جمعیتی شرق و غرب عالم قرار دارد و در همه تاریخ حیات خود نیز معبر تجاری و سیاحتی و حرکات قهر آمیز ساکنین دو بخش آسیای مرکزی و شرقی از یک طرف و آسیای غربی و اروپا از طرف دیگر بوده است. موقعیت طبیعی ایران به گونه‌ای است که آن را بر سه قاره آسیا، آفریقا و اروپا مشرف و مسلط نگاه می‌دارد و در عصر جدید نه تنها اعتبار موقعیت ایران کاسته نشده بلکه اهمیت اساسی و پایدار نیز به آن بخشیده است، از این گذشته ایران به جهت دارا بودن ذخایر عظیم نفت و گاز همواره برای کشورهای غربی و بویژه ایتالیا در صدر روابط خارجی قرار داشته است.

با توجه به این همه ویژگی‌هایی که در دو کشور ایران و ایتالیا وجود دارد و با توجه به تمدن کهن و اهمیت تاریخی که این دو کشور دارند تاکنون درباره تاریخ مناسبات آنها به طور کلی و به طور اخص در این مقطع تاریخی - دوران ۳۷ ساله پهلوی دوم - به احتمال قریب به یقین می‌توان گفت آنچنان که شایسته است مورد توجه پژوهشگران واقع نشده و یا اگر هم نظری و نگاهی به آن داشته‌اند بسیار موجز، مختصر و گذرا بوده، چنان که اساساً قابل توجه و در خور یک پژوهش مستقل نبوده است.

بنابراین خلاء موجود، این ضرورت را ایجاد می‌کرد که پژوهشی کامل و مشخص، در دوره یاد شده صورت پذیرد. بدین جهت پژوهشی که در پیش رو دارید، کاری است که روابط دو کشور ایران و ایتالیا را به صورت اختصاصی طی یک دوره بسیار حساس ۳۷ ساله به بحث گذاشته است. این کتاب با وجود اینکه با یک نگاه کاملاً تخصصی به روابط ایران و ایتالیا پرداخته است، اما خواندن آن را تنها نمی‌توان به متخصصین روابط ایران و ایتالیا و یا دانشجویان رشته‌های تاریخ و روابط بین‌الملل توصیه کرد. اطلاعات این کتاب به گونه‌ای تنظیم شده است که هر شخصی که علاقمند به آگاهی از چگونگی روابط دو کشور ایران و ایتالیا است، می‌تواند مطالب قابل توجه و بدیعی را در آن بیابد،

مطالبی که در جای دیگر شاید نتوان براحتی بدست آورد. با توجه به اینکه نگارنده نزدیک به ۳۰ سال است که علاقمند به پژوهش در موضوع روابط ایران و ایتالیا است بنابراین اطلاعات جمع آوری شده، حاصل سال‌های متمادی تحقیق و تفحص و جمع آوری مطالب و اسناد در این خصوص می‌باشد. از وجوه تمایز این کتاب با کتب دیگر این است که مطالب آن برای کلیه افرادی که به نوعی با روابط سیاسی و فرهنگی و اقتصادی کشور ایتالیا سر و کار دارند، می‌تواند جنبه کاملاً کاربردی داشته باشد. برای نمونه آگاهی از قراردادهای نفتی و محصولات پتروشیمی در طی دهه‌های گذشته می‌تواند امروزه الگوی مناسب‌تری برای توسعه روابط دو کشور در حوزه‌های یاد شده، بدست دهد. آگاهی از روند توسعه سیاسی روابط دو کشور می‌تواند الگوی خوبی برای دیپلمات‌های امروز ما باشد، همچنین فعالیت‌های انجام شده در حوزه روابط فرهنگی در طی دهه‌های پیشین می‌تواند به طور وسیع به آشنایی که خواهان توسعه روابط فرهنگی دو کشور در زمینه‌های ایران‌شناسی، فعالیت‌های باستان‌شناسی، تأسیس انجمن‌های فرهنگی، ایجاد بورس‌های تحصیلی و بسیاری زمینه‌های دیگر هستند، کمک‌های کارشناسی قابل توجهی بنماید.

مطالب این کتاب در چهار فصل ارائه گردیده است. برای ورود به بحث و داشتن پیشینه‌ای بر مناسبات دو کشور فصل اول را به بررسی مختصری از تاریخچه مناسبات دو کشور از آغاز تا پایان دوره رضا شاه اختصاص دادیم. این فصل خود شامل ۵ قسمت می‌باشد: روابط دو کشور در ایران قبل از اسلام، دوران پس از اسلام تا زمان آق قویونلوها، از آق قویونلوها تا پایان عصر صفویه، از پایان صفویه تا پایان عصر قاجار و بالاخره روابط ایران و ایتالیا در عصر رضا شاه.

در واقع فصل اول را می‌توان نگاهی گذرا و مختصر به پیشینه تاریخی روابط دو کشور دانست و البته پوشیده نیست که برای درک صحیح مناسبات دو کشور در دوران معاصر، آوردن چنین پیشینه‌ای ضرورتی انکار ناپذیر داشته است.

فصل دوم این پژوهش را شاید بتوان راهبردی‌ترین بخش این کتاب نامید چرا که در این بخش مهمترین محورهای سیاست خارجی دو کشور پس از جنگ جهانی دوم و جایگاه هر یک از این دو در روابط منطقه‌ای و بین‌المللی و دیدگاه هر یک نسبت به دیگری و نهایتاً نیازهای اساسی و عینی هر کدام در مناسبات با یکدیگر مورد بررسی و مذاقه قرار گرفته است و حقیقتاً بدون در نظر گرفتن محورهای یاد شده این تحقیق بدون پشتوانه‌ای تنوریک، ابر و نیمه تمام بوده است.

از فصل دوم به بعد به ترتیب به جزئیات مناسبات دو کشور در حوزه‌های سیاسی و فرهنگی در مقطع ۳۷ ساله دوران پهلوی دوم پرداخته شد. لازم به ذکر است که روابط بخش اقتصادی ایران و ایتالیا قبلاً تحت همین عنوان به صورت کتاب مستقلی به چاپ رسید.

برای سهولت در ارائه مطالب پر حجم هر بخش چند نکته اساسی مورد توجه و تاکید قرار گرفته است.

۱- نخست بحث تقسیم‌بندی‌های زمانی است که در هر حوزه انجام شده است. در قسمت روابط سیاسی و فرهنگی به جهت اهمیت جنگ جهانی دوم و تأثیراتی که بر مسائل سیاسی و اقتصادی و فرهنگی ایران داشته است. این دوره چهار ساله را (۱۳۲۰ - ۱۳۲۳) به صورت یک قسمت مستقل جدا کرده و مسائل آن را بررسی نمودیم.

در بخش‌های بعدی از تقسیم‌بندی دهه‌ای استفاده کردیم و جالب اینکه در آغاز و پایان هر دهه یک واقعه مهم، کار جداسازی این زمان‌بندی را سهولت بیشتری بخشید برای مثال تقسیم روابط سیاسی از سال ۲۳ تا ۳۳ آغاز این دهه با شروع رسمی و تهیه مقدمات ایجاد سفارت در دو کشور همراه است و پایان این دهه مقارن شد با یک واقعه مهم در تاریخ ایران یعنی پایان نهضت ملی شدن صنعت نفت و دولت ملی دکتر مصدق ۱۳۳۲. بدیهی است که شروع دهه بعد یعنی سال ۱۳۳۳ با آغاز دوره جدیدی در تاریخ ایران یعنی وقایع پس از کودتا و قرارداد کنسرسیوم و دوران دیگری از تاریخ معاصر ایران همراه است. پایان این دهه یعنی سال ۱۳۴۲ نیز مقارن است با حادثه معروف قیام تاریخی ۱۵ خرداد که البته اهمیت این واقعه و جایگاه آن در تاریخ نیم قرن اخیر، بر اهل تاریخ پوشیده نیست.

دهه بعدی مورد بررسی نیز که از سال ۴۳ آغاز می‌شود و تا پایان سال ۵۲ ادامه می‌یابد، دهه‌ای است که آغاز آن با تحولات اساسی در رژیم پهلوی یعنی اصلاحات ارضی و انقلاب سفید و پایان آن نیز بالا رفتن فوق العاده قیمت نفت، شروع حاتم بخشی‌های شاه به دنیای غرب و صنعتی شدن کشور همراه است.

شروع نیم دهه آخر یعنی سال ۵۳ نیز سالی است که رژیم پهلوی با تحصیل درآمد عظیم نفتی و با شتاب بخشیدن به خرید اسلحه و مهمات از آمریکا به صورت یک متحد تمام عیار ایالات متحده آمریکا درآمده، بتدریج به عنوان زاندارم منطقه مطرح می‌گردد و نهایتاً پایان این نیم دهه نیز مقارن با پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ است.